

որ սակայն կասկածելի է⁽¹⁾։ Այս նամակը գրած է Գերմանիայի կայսր Կարոլոս Դ (1346-1378) , բայց ո՛չ անուն ունի եւ ոչ թուական , ինչպէս կը տեսնուի հետեւեալ թարգմանութենէն .

Թուղթ Գերմանիոյ Կարոյոս Դ կայսեր առ Լեւոն Ե⁽²⁾

Պերճափայլ եղբայր . Ստացանք անկեղծ սիրով եւ մտազրուծեամբ՝ Ձեր յոյժ սիրելի եղբայրութեան նամակները , որոնք Մեր բարձրութեան ներկայացուած էին ներկայ թղթերը ձեզի բերող ձեր սուրհանդակին կողմէն։ Խորապէս տխրեցանք թէ՛ ձեր նամակներուն պարունակութիւններէն եւ թէ՛ ձեր յիշեալ սուրհանդակին Մեզի տուած բերանացի բացատրութիւններէն , սրտի մեծ յուզմամբ եւ Մեր խորին զթուծեամբ ցաւելով։ Կը ցաւիմ ձեր սիրելութեան եւ ձեզի հպատակ քրիստոնեայ ժողովրդին կրած ա՛յնքան շատ եւ մեծ վիշտերուն ու ճնշումներուն համար , որոնցմով կը տառապիք անհաւատ ազգի մը կողմէ , ըստ որում՝ նախ՝ Մենք աստուածային մեծվայելութեան կողմէ իբրեւ ընդունակ եւ Իր աչքին առջեւ ակտորժեյի նկատուած անձն ենք՝ Իր ժողովուրդը փրկելու եւ այդ նենգաւոր ազգը կոտորելու ջնջելու համար⁽³⁾ , թէեւ կը ճանչնար Մեր տկարութիւնը . վասն զի Իր խորհրդաւոր կարողութեան մէջ բարձրեալն Աստուած հնազոյն աղէտաւոր ժամանակներում կարգեց մեզ՝ սուրբ առաքեալներու նման՝ երկրիս մինչեւ սահմանները , այսինքն՝ այն ժամանակ երբ ուղղափառ իշխաններն աստուածապէս ներշնչուած՝ իրենց տենչանքին մտազրադումները մեծ ջանքով կը սեւե-

(1) Այսեղ պարս կը համարեմ շնորհակալութիւններս յայնմ պ. Մ. Յ. Անանիկեանին , որ իմ խնդրանքիս համեմատ ո՛չ միայն յանձն առաւ լուսանկարել տալ այս նամակը , այլ եւ մանրամասն կերպով տեղեկագրել ինձ այն հաւաքածուն որուն մէջ կը գտնուի ան : Շնորհակալութիւն նաեւ Ֆրանսական Արձանագրութեանց եւ Գեղեցիկ դպրութեանց Ակադեմիայի անդամ պ. Ch. Kohler-ի , որ այս նամակին լատինական բնագրին մէջ գտնուած բազմաթիւ սխալները սրբագրեց եւ Ֆրանսերէնի բարգմանեց : Առանց այս գիտնական բարեկամիս օգնութեան կարելի չէր հայերէնի վերածել նոյնը . վասն զի , ինչպէս ուրիշ տեղ պիտի տեսնենք , նամակը գրուած է համբալ մեկի մը ձեռնովը եւ հազիւ քի կարելի է իմաստ մը հանել մէջէն :

(2) Բնագիրը տե՛ս գրքիս վերջը՝ Document V.

(3) Անուշտ կակնարկէ խաչակրութեան մասնակցութիւնը :